

Загальні правила застосування запобіжних заходів повинні базуватися на положеннях Конституції України та ратифікованих Україною міжнародних правових актах. При застосуванні запобіжних заходів не повинні порушуватися права не тільки підозрюваного чи обвинуваченого, а й права та свободи інших осіб, зокрема членів родин підозрюваного (обвинуваченого).

ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ГРУПОЮ ОСІБ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ЗМОВОЮ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ОБТЯЖУЄ ПОКАРАННЯ

Вознюк А.А., к.ю.н., с.н.с., провідний науковий співробітник НЛ з проблем досудового розслідування ННПФПСКМ НАВС

Однією з обставин, що обтяжують покарання, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України визнається вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (частина друга або третя статті 28).

Під час призначення покарання за злочини, у яких ця обставина не визнана кваліфікуючою чи особливо кваліфікуючою ознакою злочину, виникають труднощі пов'язані з її застосуванням.

Складнощі полягають насамперед у її тлумаченні, адже з одного боку вона передбачає вчинення злочину групою осіб, а з другого – вказівка на частину другу та третю статті 28 КК України означає, що до неї відноситься група осіб за попередньої змовою та організована група, і, навпаки, не входить група осіб. Таким чином, законодавець створив суперечливу ситуацію у тлумаченні цієї обставини.

Як відомо злочини вчиненні у співучасті зазвичай характеризуються більшим ступенем суспільної небезпеки порівняно зі злочинами вчиненими одноособово.

У ст. 28 КК виділено чотири форми співучасті: група осіб, група осіб за попередньою змовою, організована група та злочинна організація, які розташовані за ступенем суспільної небезпеки від найменш до найбільш небезпечної.

Водночас незрозуміло чому законодавець серед обставин, які обтяжують покарання передбачив лише дві форми співучасті.

Очевидним є те, що злочинна організація як особлива форма співучасті не може бути обставиною, що обтяжує покарання, оскільки створення та участь у ній визнаються окремими злочинами, тому суд не може ще раз врахувати її при призначенні покарання.

Однак, недостатньо аргументовано виглядає позиція законодавця з приводу не віднесення групи осіб до обставин, що обтяжують покарання, оскільки, по-перше, це одна з форм співучасті у злочині, яка характеризує підвищений ступінь суспільної небезпеки злочину порівняно з аналогічним діянням вчиненим одноособово, а, по-друге, вона виступає кваліфікуючою ознакою низки злочинів, зокрема передбачених статтями 121, 126, 152, 153, 296, 316, 317, 402, 404, 405, 406 КК України.

З урахуванням вищевикладеного пропонуємо п. 3 ч. 1 ст. 67 КК України викласти в такій редакції: «вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою» або «вчинення злочину у співучасті».

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ОПЕРАТОРІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ

Алексєєва-Процюк Д.О., к.і.н., старший науковий співробітник НЛ з проблем досудового розслідування ННПФПСКМ НАВС

Як свідчить практика реалізації нового КПК України, на початковому етапі розслідування (тяжких та особливо тяжких злочинів проти особи, злочинів у сфері господарської та службової діяльності тощо) з метою оперативного

встановлення особи злочинця зазвичай виникає необхідність в отриманні інформації від операторів мобільного зв'язку (п. 7, 8 ст. 162 КПК), яка містять охоронювану законом таємницю (про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо) та яка потрібна для підготовки, погодження і розгляду клопотань щодо отримання дозволу на проведення в подальшому негласних слідчих (розшукових) дій.

З урахуванням нового КПК, інформацію від операторів мобільного зв'язку можливо одержати у двох процесуальних формах: 1) у рамках тимчасового доступу до речей і документів (ст. 159 КПК) як заходу забезпечення кримінального провадження; 2) під час проведення негласних (слідчих) розшукових дій: встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК) та зняття інформації з електронних інформаційних систем (264 КПК).

З метою отримання інформації, що має значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, слідчому ОВС згідно з ч. 5 ст. 40, ч. 1 ст. 92, ч. 1, 2 ст. 93 КПК та п. 17 ст. 11 ЗУ «Про міліцію», надано право витребувати необхідну інформацію й отримувати за письмовими запитами. Між тим, процесуальний порядок доступу до оригіналів чи копій будь-яких документів (навіть тих, що містять загальнодоступні відомості), пов'язаний з прийняттям відповідного рішення слідчим суддею чи судом. Такий підхід законодавець значно підвищив документообіг та настільки ж знизив оперативність у прийнятті важливих процесуальних рішень.

Ефективному розслідуванню тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень з ознаками неочевидності нерідко перешкоджають тривалі за часом процедури підготовки, погодження та розгляду клопотань про тимчасовий доступ до предметів і документів (ст. 163 КПК взагалі не обмежує термін розгляду таких клопотань), що негативно впливає на процес збирання доказів у кримінальному провадженні. Втраті оперативності отримання цієї інформації не сприяє й те, що зазвичай фізично не можливо виконати вимоги ст. 163 КПК щодо судового виклику за повісткою до слідчого судді особи, у володінні якої знаходяться речі і документи (представника оператора мобільного зв'язку) через відсутність у більшості регіонах держави таких представників.

Одержання (вилучення) інформації безпосередньо в операторів і провайдерів телекомунікацій вимагає забезпечення участі у проведенні цього заходу спеціалістів, передусім фахівців у галузі комп'ютерних технологій, засобів зв'язку або обслуговування мережі. Вилучення телекомунікаційних повідомлень здійснюється у присутності представника оператора мобільного зв'язку, понятях (бажано з числа працівників фірми-оператора). Залежно від змісту повідомлень, вони можуть бути вилучені шляхом копіювання вмісту на магнітні носії комп'ютерної інформації (у цьому разі ще на підготовчій стадії вилучення необхідно підготувати апаратно-технічні засоби для зчитування і збереження інформації, що вилучається, перелік яких слід попередньо узгодити із спеціалістом, а також переносні накопичувачі пристрої).

З метою забезпечення своєчасного доступу до відповідних документів уповноважених на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж підрозділу через відповідні інформаційні системи керівники міськрайлінорганів внутрішніх справ повноважні залучати працівників підрозділів ОТЗ як спеціалістів: під час огляду місця події за фактом учинення тяжких та особливо тяжких злочинів з метою забезпечення отримання слідчими інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій (п. 7 ст. 162 КПК України); з метою опрацювання зазначеної інформації, отриманої від операторів та провайдерів телекомунікацій, для розроблення слідчих версій та підготовки плану розслідування у кримінальному провадженні (ст. 71 КПК України).

Відтак, для одержання інформації про абонентів, які перебували на місці вчинення злочину (поряд з місцем) та період їх знаходження на цій місцевості

слідчий діє наступним чином: 1. За погодженням з прокурором, вносить до слідчого судді, суду (місцевого суду – ст. 132 КПК) клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, в якому зазначає обставини, передбачені ч. 2 ст. 160 КПК України. 2. Після отримання клопотання слідчий суддя, суд в порядку ст. 163 КПК України розглядає його та у разі встановлення обставин, передбачених ч. 5, 6 ст. 163 КПК України, постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю. 3. Відповідна ухвала надається оператору або провайдеру телекомунікації, у володінні яких знаходиться необхідна інформація, після чого відповідна службова особа зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначеної в ній інформації, з метою вилучення необхідної інформації (її носіїв, тощо про що зазначається в ухвалі слідчого судді, суду) або виготовлення необхідних копій. 4. Слідчий аналізує отримані дані або дає доручення оперативним підрозділам на їх моніторинг.

В подальшому отримана інформація (щодо абонентського номера оператора мобільного зв'язку) аналізується та в разі необхідності отримання додаткової інформації, яка має значення для кримінального провадження, можливе проведення негласних слідчих (розшукових) дій, таких як, наприклад, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК України) або ж встановлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК України).

СУБ'ЕКТИВНІ ОЗНАКИ УМИСНОГО НЕВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ АБО ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

Головчук В.А., к.ю.н., старший викладач кафедри правознавства Вінницького національного аграрного університету

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України 13 квітня 2012 року Кримінальний кодекс України доповнено ст. 389-1 (Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості).

Дана стаття встановлює кримінальну відповідальність для засудженого за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості. Таким чином, законодавцем визначено спеціального суб'єкта злочину, передбаченого ст. 389-1 КК України, - засудженого. КПК України (ч. 2 ст. 43) під засудженим розуміє обвинуваченого, обвинувальний вирок суду щодо якого набрав законної сили.

Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони виступає вина, яка виражається у даному злочині у формі прямого умислу. Суб'єкт злочину усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки і бажає їх настання.

Інтелектуальна ознака прямого умислу полягає в усвідомленні суспільно небезпечного характеру невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості і передбачає його суспільно небезпечні наслідки.

Відповідно до ч. 1 ст. 471 та ч. 1 ст. 472 КПК України в угодах про примирення та про визнання винуватості зазначаються наслідки укладення та затвердження угод, а також наслідки їх невиконання. Таким чином, при підписанні угоди підозрюваний (обвинувачений) усвідомлює зміст угоди та наслідки її невиконання.

Передбачення означає, що у свідомості особи складається певне уявлення про можливі або неминучі наслідки умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості. Особа має чітке уявлення про розвиток причинного зв'язку, тобто про те, від її діяння буде невиконана або може бути не виконана угода про примирення або про визнання винуватості.

Вольова ознака злочину, передбаченого ст. 389-1 КК України, передбачає бажання особи унеможливити реалізацію положень угоди про примирення або про визнання винуватості, в результаті вчиненого нею діяння.